

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันว่าปัญหายาเสพติดเป็นภัยอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อสังคมไทย และนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชนและหมู่บ้านที่มีปัญหาเสพติด โดย สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชน ในปี 2537 เปรียบเทียบกับปี 2539 พบว่าปัญหาเสพติดได้แพร่ระบาดครอบคลุมทั่วประเทศ เพิ่มจากปี 2537 ถึงร้อยละ 7 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, 2542) เมื่อ ดูจากข้อมูลในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จะเห็นว่า คดีเกี่ยวกับยาเสพติดทั่วประเทศมีจำนวนเพิ่มอย่าง เห็นได้ชัด โดยในปี 2538 มีจำนวนคดี 143,630 คดี จำนวนผู้ต้องขัง 153,781 ราย หากในปี 2542 มีจำนวนคดีเพิ่มเป็น 176,378 คดี จำนวนผู้ต้องขัง 191,852 ราย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2543) ส่วนสถิติการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ในปี 2543 จำนวนผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดมีถึง 263,324 ราย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2544) และข้อมูลจากสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ซึ่งเก็บ ข้อมูลเฉพาะกลุ่มนักเรียนนักศึกษา จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึง ระดับปริญญาตรี สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่ 32 จังหวัดเป้าหมาย และนำข้อมูลมาประมาณการจำนวนผู้ที่เข้าไป เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พบว่า จากนักเรียนนักศึกษาจำนวน 5,365,942 คน มีผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดจำนวน 663,290 คน หรือ ร้อยละ 12.4 โดยส่วนใหญ่เข้าไปเกี่ยวข้องในลักษณะการ เป็นผู้ใช้ยาเสพติด ร้อยละ 5.3 ผู้มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติด ร้อยละ 2.7 ผู้ติดยาเสพติด ร้อยละ 1.5 ผู้ค้ายาเสพติด ร้อยละ 1.1 ผู้ติดและค้า ร้อยละ 0.85 จะเห็นว่า แม้จะมีการดำเนินการ แก้ไขปัญหาเสพติดจากหน่วยงานต่างๆทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆที่ เกี่ยวข้องมาโดยตลอด โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็น องค์การประสานงานทั้งในด้านการป้องกัน เช่น การจัดอบรมความรู้เรื่องโทษและพิษภัยของยาเสพติด การจัดนิทรรศการ การเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด หรือการแสดงละคร ในส่วนของการ ปราบปราม ก็มีการจับกุมรวมถึงการลงโทษทางกฎหมายต่อผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ล่าเสียง และผู้เสพ อย่างต่อเนื่องแต่ดูเหมือนว่าสถานการณ์การใช้ยาเสพติดในประเทศไทยไม่ได้ดีขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น

การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่มีความก้าวหน้าแต่อย่างใด ยังมีการใช้ยาเสพติดอย่างกว้างขวางในหมู่ประชากรไทย

เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องซับซ้อนและมีพลวัตในตัวของมันเอง คือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในชนิดของยาเสพติดที่ระบาด ลักษณะการใช้ยาเสพติด และกลุ่มประชากรผู้ใช้ยาเสพติด จึงทำให้ยากต่อการจัดการ โดยในเรื่องของชนิดยาเสพติดนั้น จะเห็นว่าเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการระบาดของยาเสพติดเพียงไม่กี่ชนิด เช่น กระท่อม ผีนกั๊ก ยา และเฮโรอีน แต่ปัจจุบันมียาเสพติดเพิ่มจากเดิมอีกหลายชนิด เช่น ยาบ้า ยาอี ยาเค รวมถึงสารเคมีที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีกไม่ต่ำกว่า 100 ชนิด ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ยาเสพติดที่กำลังเป็นปัญหาโดยรวมของประเทศตัวหนึ่ง ได้แก่ ยาบ้า ในอดีตยาบ้าจะมีสารแอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นส่วนประกอบ แต่ยาบ้าในปัจจุบันจะมีส่วนประกอบเป็นสารเมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) ซึ่งออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางรุนแรงกว่า นอกจากนั้น ยังมีวิวัฒนาการในการดัดแปลงโครงสร้างทางเคมีของสารในกลุ่มแอมเฟตามีนให้ออกฤทธิ์รุนแรงกว่ายาบ้าถึง 10 เท่า โดยมีชื่อเรียกว่า ยาอี (Ecstasy) หรือยาเลิฟ ยาเสพติดกลุ่มนี้เป็นยาเสพติดที่ออกฤทธิ์กระตุ้นต่อระบบประสาทส่วนกลาง ดังนั้น คนหลายคนจึงคิดว่า ยาเสพติดกลุ่มนี้เป็นยาที่ทำให้ขยันทำงาน ขยันเรียนหนังสือ เพราะการใช้ยาเสพติดนี้ในระยะแรกจะทำให้เกิดความแจ่มใส คึกคัก กระตือรือร้น มีอารมณ์ที่สนุกสนานและมีความสุข สามารถทำงานได้โดยไม่เหนื่อยล้า (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2541) แต่ในความเป็นจริง หากใช้ยาเสพติดเหล่านี้บ่อยอย่างต่อเนื่องจะมีผลต่อร่างกาย คือ อัตราการเต้นของหัวใจจะเพิ่มขึ้น อุณหภูมิในร่างกายจะสูงขึ้น หายใจเร็ว นอนไม่หลับ กล้ามเนื้อกระตุก ส่วนผลต่อจิตใจจะทำให้เกิดอาการทางจิตได้ คือ การเห็นภาพหลอน อาการหลอนทางหู การหวาดระแวงว่าจะมีคนมาทำร้าย อารมณ์หงุดหงิด ก้าวร้าว รุนแรง ผู้ที่ใช้จะมีโอกาสสมองเสื่อม หรือสมองพิการสูง (คู่มือการดำเนินการแก้ไขการระบาดของยาบ้าด้านการแพทย์และการสาธารณสุข, 2541) นอกจากผลต่อตัวผู้ใช้แล้ว ยังมีผลกระทบตามมาอีกในระดับครอบครัวของผู้ใช้ และสังคมโดยรวม เช่น การเห็นภาพหลอน อาการหวาดระแวงที่ส่งผลให้ก่ออาชญากรรม เกิดอุบัติเหตุ หรือแม้แต่การก่อคดีปล้น ฆ่า ซึ่งทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาซื้อยาเสพติดเหล่านี้มาใช้

ยาเสพติดเช่นยาบ้า ยาอี ถูกนำมาใช้เป็นยาเสพติดตัวใหม่ในยุคปัจจุบัน โดยมีรูปลักษณะภายนอกแตกต่างกันมากมายกว่า 50 รูปแบบ ทั้งลักษณะเม็ดยา สี กลิ่น และสัญลักษณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกใช้เป็นตัวโฆษณาถึงคุณภาพและราคาของมัน (จดหมายข่าวยาเสพติดกระทรวงสาธารณสุข, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม 2542) ยาเสพติดกลุ่มนี้ได้เข้ามามี

บทบาทในกลุ่มประชากรไทยอย่างมากในช่วงปี 2531 หรือประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พบว่า มีผู้ติดยาบ้าจำนวน 257,956 คน หรือร้อยละ 20.6 จากผู้ติดสารเสพติดทุกประเภท (สมโภชน์ มนเทียรอาสน์, 2540) และเมื่อดูจากจำนวนผู้เข้ารับการรักษาพยาบาล ณ ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือระหว่างปี 2538-2540 จะพบจำนวนตัวเลขเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยในปี 2538 มีผู้เข้ารับการรักษา 119 ราย ปี 2539 จำนวน 144 ราย และในปี 2540 จำนวน 400 ราย (ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือ, 2540) ส่วนสถิติผู้มารับการบำบัดรักษาประจำปี 2542 ทั่วประเทศ พบว่า เป็นยาเสพติดประเภทแอมเฟตามีน 16,134 คน คิดเป็น 42.1 ของยาเสพติดทุกประเภท และจากสถิติการจับกุมยาเสพติดทั่วประเทศในปี 2542 พบว่า เป็นคดีจากยาบ้า หรือ แอมเฟตามีน 129,204 คดี และมีคดีจากยาอี 175 คดี จากจำนวนทั้งหมด 176,378 คดี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2543)

การระบาดของยาเสพติดในกลุ่มยาบ้า และยาอี นั้น มีลักษณะเป็นปัญหาเชิงสังคม โดยมีการแพร่กระจายการเข้าไปสู่คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกกลุ่ม ในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน คนขับรถบรรทุก กลุ่มชาวประมง กลุ่มคนทำงานกลางคืน มักใช้ยาบ้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ให้สามารถทำงานติดต่อกันได้นานโดยไม่อ่อนล้า ไม่ง่วง ทำให้ได้ปริมาณงานมาก อันส่งผลต่อรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น การใช้ยาบ้าจึงเป็นทางเลือกและทางออกสำหรับกลุ่มคนเหล่านี้ หากกลุ่มที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ กลุ่มของเยาวชนในสถานศึกษาซึ่งมีจำนวนตัวเลขของผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดประเภทนี้จำนวนมาก ซึ่งเยาวชนเหล่านี้จะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น เพราะนอกจากเยาวชนในสถานศึกษาจะใช้ยาบ้าเพื่อให้สามารถนอนดึก ดูหนังสื่อสอบได้ทั้งคืนแล้ว เยาวชนเหล่านี้ยังใช้ยาบ้าเพื่อความสนุกสนาน ความบันเทิง หรือเป็นแฟชั่นด้วย ซึ่งรวมถึงการใช้ยาอี ที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ไม่แตกต่างกัน จากการสำรวจข้อมูลการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยทั่วประเทศ ในช่วงกลางปี 2542 โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ร่วมกับ สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซีอินเทอร์เน็ตโพลล์ รายงานในส่วนของประเภทยาเสพติดที่นักเรียนนักศึกษาเกี่ยวข้อง 5 อันดับแรก ได้แก่ ยาบ้า สารระเหย กัญชา เฮโรอีน และยาอี (จดหมายข่าวยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข ปีที่ 2 ฉบับพิเศษ ประจำเดือนพฤศจิกายน 2542) การใช้ยาบ้าในสถานศึกษามีการแพร่ระบาดมากที่สุดในภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 2.08 รองลงมาเป็นภาคเหนือ ร้อยละ 1.94 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีร้อยละ 0.13 และ 0.30 ตามลำดับ ไม่เพียงเท่านั้น จากการรวบรวมสถิตินักเรียนนักศึกษาที่สมัคร

ใจเข้ารับการบำบัดรักษาทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี 2533 ถึง 2540 พบว่า จากปี 2533 จำนวน 447 คน และเพิ่มขึ้นทุกปี จนในปี 2540 มีจำนวนถึง 6,542 คน การให้ยาบ้าของนักเรียนนักศึกษาชั้น พบว่า มีทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา (เอกสารโครงการ รณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเหนือ, มีนาคม, 2542) นอกจาก นั้น ในปี 2539-ปัจจุบัน เริ่มมีการให้ยาเสพติดที่เรียกว่า ยาอี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความ สนุกสนานบันเทิง โดยกลุ่มหลักที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดตัวนี้ คือ เยาวชนอายุระหว่าง 18-25 ปี เนื่องจากยาอีเป็นยาเสพติดที่ออกฤทธิ์เช่นเดียวกับยาบ้า และยังมีฤทธิ์รุนแรงมากกว่า ด้วย การให้ยาอีของเยาวชน จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจควบคู่ไปกับการให้ยาบ้าดังที่กล่าวมา

การวิจัยเกี่ยวกับการให้ ยาบ้า และยาอี ของเยาวชนในสถานศึกษานั้น ได้มีผู้ทำการ ศึกษาไว้มาก ทั้งในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย อาชีวศึกษา หรือแม้แต่ประถมศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นด้านสถานการณ์การใช้ จำนวนผู้ใช้ ประเภทของยาเสพติดที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัจจัยและ สาเหตุต่างๆ เช่น สภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึง สภาพทางสังคมวัฒนธรรม เช่น การคบเพื่อน การรวมกลุ่ม ค่านิยม วัฒนธรรมการบริโภค ที่พอ จะทำให้เห็นแนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ได้ หากในส่วนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยกลับไม่มีรายงานการวิจัยในเรื่องเหล่านี้เท่าที่ควร นอกจากนั้น ความร่วมมือของ บุคลากรจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลปัญหาเรื่องการใช้ยาเสพติดยังมี น้อยมาก ทำให้องค์ความรู้ในส่วนของเยาวชนระดับนี้มีค่อนข้างจำกัด และดูเหมือนจะเป็นกลุ่ม ที่ถูกตัดขาดออกไปจากแวดวงของเรื่องยาเสพติด ทำให้สังคมขาดข้อมูลและความต่อเนื่องที่จะ เห็นภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดที่เป็นจริงในระดับมหาวิทยาลัย เป็นผลให้คนส่วนใหญ่ เข้าใจว่าไม่มีปัญหายาบ้า ยาอี หรือยาเสพติดอื่นๆในมหาวิทยาลัย จนกระทั่งเมื่อมีนักศึกษาใน ระดับนี้มาขอรับการบำบัดรักษา จึงได้รู้ว่ามีปัญหาการใช้ยาเสพติดในมหาวิทยาลัยเช่นกัน ข้อมูล ที่ได้จากการพูดคุยกับนักศึกษาที่มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติด ทำให้ประมาณการได้ว่ามีผู้ใช้ ยาเสพติดโดยรวม ประมาณร้อยละ 2-3 ในมหาวิทยาลัย (ผลการสังเคราะห์การสนทนากลุ่มเพื่อ จัดทำกรอบแนวคิดในการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2542)

นักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นเยาวชนที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์ เป็น กลุ่มประชากรที่ถือได้ว่ามีคุณภาพ และจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป การที่ นักศึกษาในระดับนี้ให้ยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็ประเภทใด กลุ่มใดก็ตาม ย่อมส่งผลเสียต่ออนาคต ของประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง นักศึกษามหาวิทยาลัยที่ควรจะเป็นอนาคตและเป็นกำลังของ ประเทศชาติ ก็จะถูกกลายเป็นภาระของประเทศไปในที่สุด จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัย

เห็นถึงความจำเป็นที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะการใช้อยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย รวมทั้งปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการใช้อยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยการรวบรวมความรู้พื้นฐานที่สำคัญและประสบการณ์จากนักศึกษาผู้ใช้อยาเสพติด โดยคาดหวังว่า ข้อมูลที่ได้จะสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการใช้อยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย และวัยรุ่นในสถานศึกษาระดับใกล้เคียงกัน ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้อยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการใช้อยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน รวมถึงผู้ให้ข้อมูลประกอบ ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาที่ใช้หรือเคยใช้อยาเสพติด โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1.1 นักศึกษามหาวิทยาลัย อายุ 17-24 ปี ไม่จำกัดเพศ
- 1.2 กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยของรัฐ หรือมหาวิทยาลัยเอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่
- 1.3 เคยใช้อยาเสพติด หรือยังคงมีพฤติกรรมการใช้อยาเสพติดในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาปัจจุบัน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ลักษณะการใช้อยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเรื่อง

- ประวัติการใช้อยาเสพติด
- ประเภทของยาเสพติดที่ใช้
- วิธีการใช้

- ปริมาณในการใช้
- สถานที่ใช้
- โอกาสในการใช้
- ความถี่ในการใช้
- เครื่องมือ
- ฯลฯ

2.2 ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติดของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ได้แก่ สภาพทางสังคมของนักศึกษาที่ใช้ยาเสพติด เช่น

- จิตใจ
- ครอบครัว
- สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย
- การศึกษา
- การคบเพื่อน
- ค่านิยม
- ฯลฯ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักศึกษามหาวิทยาลัย หมายถึง นักศึกษาชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 17-24 ปี กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หรือ เอกชน ในจังหวัดเชียงใหม่

ยาเสพติด หมายถึง กลุ่มสารเคมีที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งถูกนำมาใช้ในทางที่ผิด วัตถุประสงค์ ทำให้ผู้ใช้สารชนิดนั้นเลิกไม่ได้ และเมื่อรับสารนั้นเข้าสู่ร่างกายนานติดต่อกันช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว จะก่อให้เกิดพิษเรื้อรังซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อบุคคลผู้เสพและสังคมรอบด้าน ในที่นี้ จะศึกษาเฉพาะยาเสพติดที่มีส่วนผสมของสารแอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน ได้แก่ ยาบ้า และ ยาอี

ลักษณะการใช้ยาเสพติด หมายถึง การใช้ยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ครอบคลุมในเรื่อง ประเภท ชนิด วิธีการใช้ เครื่องมือ สถานที่ใช้ โอกาส ปริมาณ และความถี่
ในการใช้

ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพล หมายถึง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ และมีส่วน
เกี่ยวข้องต่อการใช้ยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัย เช่น ตัวนักศึกษาเอง ครอบครัว เพื่อน
รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ได้แก่ ลักษณะการเรียน ที่อยู่อาศัย รวมถึง ค่านิยม ทัศนคติ และ
ความต้องการต่างๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลแนวคิดสำหรับหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา
ยาเสพติดของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการที่เหมาะสม สำหรับ
การป้องกันและแก้ไขการใช้ยาเสพติดของนักศึกษาและวัยรุ่นกลุ่มอื่นๆ